

Araştırma Makalesi

Seçim Şiddetinin Göç Üzerindeki Etkisi: Kenya Örneği¹

Pelin ALİYEV

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

pelin.aliyev@hku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2466-2132

Öz

Farklı siyasi eğilimlerin hiçbir hak veya rekabet imkânının bulunmadığı bir siyasi rejim demokrasi olarak tanımlanamaz. Bu anlamda, seçim rekabetinin demokrasinin özü ve demokratik temsil sürecinde anahtar bileşen olduğu söylenebilir. Bu rekabet, özgür, adil ve düzenli seçimlerle anlam kazanır. Ancak seçimler her zaman barışçıl bir ortamda gerçekleşmez. Özellikle Afrika kıtasında bazı seçimlerde siyasi rekabetin giderek artan oranda seçim şiddetine yol açtığı gözlemlenmektedir. Kenya, diğer birçok Sahra altı devleti gibi, 1990'lardaki ikinci demokratikleşme dalgası sırasında kapsamlı anayasal reformları yürürlüğe koymuş ve seçimler Kenya siyasetinin bariz bir özelliği haline gelmiştir. Bununla birlikte, demokratikleşmeye yönelik iyimser atmosfer kısa sürede ortadan kalkmıştır. Son yıllarda Kenya'da seçim şiddeti yaygın bir olgu haline gelmiş ve siyasi ve ekonomik olduğu kadar büyük bir insani krize de neden olmuştur. Bu makale Kenya'da seçim şiddetinin göç üzerindeki etkisini analiz etmekte ve bu kapsamda Kenya'da seçim şiddetinin göçe yol açıp açmadığı sorusuna cevap aranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kenya; seçim; seçim şiddeti; göç; siyasi rekabet.

Jel Sınıflandırma Kodları: D72, F22

The Impact of Electoral Violence On Migration: The Case of Kenya²

Abstract

A political regime in which different political tendencies do not have any right or the opportunity to compete cannot be defined as democracy. In this sense, it can be asserted that electoral competition is the essence of democracy and the key component in the process of democratic representation. This competition makes sense with free, fair and regular elections. However, elections do not always take place in a peaceful environment. It is observed that in some elections, especially in the African continent, political competition led to increasingly electoral violence. Kenya like many other sub-Saharan states enacted comprehensive constitutional reforms during the second wave of democratization in the 1990s and elections became an obvious feature of Kenyan politics. Nevertheless, the optimistic atmosphere towards democratization has disappeared in a short time. In recent years electoral violence has become a widespread phenomenon in Kenya which causes a huge humanitarian crisis as well as political and economic. This article analyzes the effect of electoral violence on migration in Kenya, and seeks an answer to the question of whether electoral violence leads to migration in Kenya.

Keywords: Kenya; election; electoral violence; migration; political competition.

Jel Classification Codes: D72, F22

¹ Bu çalışma, 6-7-8 Mart 2022 tarihlerinde Antalya Bilim Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Dünya Göç Hareketleri Sempozyumu'nda sunulan "Does political competition lead to migration in sub-Saharan Africa?" başlıklı bildiriden üretilmiştir. Bildirinin sadece özeti yayınlanmıştır.

² Extended abstract is presented at the end of the article

Geliş Tarihi (Received): 30.06.2022– Kabul Edilme Tarihi (Accepted): 24.08.2022

Atıfta bulunmak için / Cite this paper:

Aliyev, P. (2022). Seçim Şiddetinin Göç Üzerindeki Etkisi: Kenya Örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12 (2), 80-104. Doi: 10.18074/ckuiibfd.1138382.

1. Giriş

Siyasetin özü iktidar mücadelesidir. İktidar sahipleri mevcut konumlarını korumak için, siyasi muhalefet ise iktidarı ele geçirmek için mücadele eder. Bu iki taraf arasındaki rekabetin somut bir çıktı sağladığı aşama ise seçimlerdir. Hem yöneticiler hem de siyasi muhalefet karşı karşıya gelir ve seçmenler bir sonraki dönemde kimin yöneteceğine karar verir. Böylece siyasi iktidarı kullanacak yöneticiler seçimlerle belirlenmiş ve barışçıl bir iktidar değişimi sağlanmış olur. Seçimler ayrıca söz konusu rekabetin kazanan tarafına meşruiyet de sağlamış olur. Ancak seçimler her zaman barışçıl bir ortamda gerçekleşmez. İktidarı ele geçirmek isteyen adaylar arasındaki seçim rekabeti şiddetin gölgesinde kalır. Fjelde ve Höglund'un (2016) belirttiği gibi, “*Birçok seçim, demokratik uygulamaları baltalayan, insanların özgür ve adil koşullar altında oy kullanma haklarını reddeden ve seçim sonuçlarını gereksiz yere etkileyen yaygın şiddetle lekeleniyor*”. Siyasal şiddetin bir alt türü olan seçim şiddeti, siyasal aktörler tarafından seçim dönemlerinde belli siyasal amaçlara ulaşmak için tercih edilen bir stratejidir (Ogundiya ve Baba, 2005, s. 371; Höglund, 2009, s. 416). Bu şiddet, seçim sürecini veya sonuçlarını etkilemek için seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası da dahil olmak üzere seçim sürecinin tüm aşamalarında ortaya çıkabilir. Seçim şiddeti, 1990’lı yıllardan itibaren ikinci demokratikleşme dalgasının yaşandığı Sahra altı Afrika’da oldukça yaygın ve önemli bir sorun haline gelmiştir.

Seçim şiddetinin seçim katılımı (Shenga ve Pereira, 2019; Bekoe ve Burchard, 2017; Bratton, 2008; Burchard, 2015; Höglund ve Piyananthne, 2009), siyasi davranış (Burchard, 2015; Dercon ve Gutiérrez-Romero, 2012; Höglund ve Piyananthne, 2009) ve siyasi bilgi (Söderström, 2018) üzerindeki etkilerini inceleyen güçlü bir literatür varken seçimlerdeki şiddetin göç üzerindeki etkisi hakkında çok az şey biliniyor. Savaşlar veya çatışmalar nedeniyle her yıl milyonlarca insan yerinden edildiği için göç önemli ve küresel bir insan güvenliği meselesi olmayı sürdürüyor. Bu noktada “Şiddetli seçim rekabeti göçü nasıl etkiler?” sorusuna cevap vermek daha gerekli hale gelmektedir. Bu araştırma demokratikleşme sürecinde seçim şiddetinin sıklıkla yaşandığı bir Afrika ülkesi olan Kenya ile sınırlandırılmaktadır. Böylece bu araştırma seçim şiddetinin göç üzerindeki etkisini analiz etmekte ve Kenya’da seçim şiddetinin göçe yol açıp açmadığı sorusuna cevap aranmaktadır.

Kamungi (2009), Kenya’daki göç olgusunu etnik çatışma, rekabetçi çok partili siyaset, toprak mülkiyeti gibi birbiriyle iç içe geçmiş faktörlerle açıklamaktadır. Adeagbo ve Iyi (2011) ise, Kenya’daki 2007 seçimlerine odaklanırken seçim şiddetini göç, kalkınma, toplumun militarize olması, artan yoksulluk ve suç üzerinde etkileri olan bir olgu olarak ele almaktadır. Bu araştırma, 1-) şiddetli seçim rekabetinin göçe yol açma potansiyeli üzerinde durması ve göç olgusunu seçim şiddeti faktörü ile sınırlandırarak açıklaması, 2-) Kenya’daki seçim şiddetinin göç üzerindeki etkisini son dört seçim dönemini dikkate alarak analiz etmesi nedeniyle

şimdiye kadar yapılan çalışmalardan belirgin biçimde ayrılmaktadır. Araştırmada Kenya'da seçimler esnasında gerçekleşen şiddet ile göç arasında bir ilişki olup olmadığı görmek için 2002, 2007, 2013 ve 2017 olmak üzere dört seçim döneminde mülteci, sığınmacı ve yerinden edilmiş kişilerin sayısındaki değişim ile şiddet kaynaklı ölüm, sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan sayısındaki değişim incelenmekte ve karşılaştırılmaktadır. 1992 ve 1997 seçimlerine ilişkin şiddet ve göç verileri sınırlı olduğu için karşılaştırmaya dâhil edilmemekte, sadece veri olarak sunulmaktadır.

Araştırma dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk olarak, seçim rekabetinin demokrasi için neden bu kadar önemli olduğu sorusuna cevap vererek ve demokratik kazanımlara yönelik en önemli tehditlerden biri olarak seçim şiddetine odaklanarak kavramsal bir çerçeve oluşturulmaktadır. İkinci olarak, Sahra altı Afrika'daki seçim şiddeti demokratikleşme ve seçim rekabeti bağlamında ele alınmaktadır. Üçüncü olarak, bağımsızlıktan 1990'lara Kenya'da demokratikleşme süreci üzerinde durulmaktadır. Ve son olarak Kenya'da seçim şiddetinin göç üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Çalışma kitap, dergi ve makalelerden elde edilen ikincil verilere dayalı olmasının yanında göçle ve şiddetle ilgili sayısal verilerin elde edilme sürecinde araştırma kuruluşlarının verilerinden de yararlanılmıştır. Bu çalışma seçim şiddetinin Kenya'da göçün itici faktörlerinden biri olduğunu vurgulayan ve böylece seçim şiddeti ile göç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan nitel bir araştırma örneğidir.

2. Seçim Şiddeti ve Göç

Rekabetçi seçimler, demokrasinin ayırt edici ve tanımlayıcı özelliklerinden biridir. Genellikle demokrasinin işleyişini sağlayan temel mekanizmalar olarak kabul edilirler. Rekabetçi seçimlerin yokluğu, otoriter ve totaliter rejimleri demokratik rejimlerden ayıran kilit unsurdur. Seçimlerin hükümeti vatandaşlara karşı sorumlu kıldığı ve dolayısıyla hükümete meşruiyet kazandırdığı varsayılmaktadır. 1990'lara gelindiğinde, ikinci demokratikleşme dalgası, Sahra altı Afrika ülkelerinin çoğunda anayasal reformlarla başlamış ve bu reformlar kapsamında muhalefet partileri meşru kabul edilerek çok partili sistemin temelleri atılmıştır. Böylece tek partili sistemler geride bırakılmıştır. Ancak seçimler her zaman barışçıl bir ortamda gerçekleşmez.

Alihodžić (2012, s.57)'e göre seçimler, demokratik geçişlerin ve demokratik toplumların işleyişinin sağlanmasında önemli bir araçtır. Fakat aynı zamanda özünde çatışmalı süreçlerdir. Siyasi görüş farklılıkları ve iktidarı ele geçirme arzusu seçim süreçlerinin önemli sütunlarıdır. Oysa bu seçimler tam da bu nedenlerden ötürü derinlere kök salmış çatışmaları daha görünür kılabilmek, gerilimleri artırabilme ve şiddeti tetikleyebilme potansiyeline sahiptir. Böylece seçimler demokrasinin en önemli dayanaklarından birini oluşturmakla birlikte şiddetin gölgesinde kalır.

“Seçime ilişkin tüm süreçlerin seçim öncesi, sırası ve sonrasında güvenlik bir şekilde yürütülmesi” olarak tanımlanan seçim güvenliğini (Gençkaya ve Dikmen, 2020, s. 43) tehdit eden faktörlerin başında seçim şiddeti gelmektedir. Seçim şiddeti, seçim süreciyle bağlantılıdır ve siyasi şiddetin sınırlı bir yönünü oluşturur. Başka bir ifadeyle, siyasi şiddetin bir alt türü olarak ele alınmaktadır (Höglund, 2009). Siyasi aktörlerin seçim döneminde belirli siyasi hedeflere ulaşmak için kullandıkları bir strateji olarak ifade edilebilir. Seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası da dâhil olmak üzere seçim sürecinin tüm aşamalarında ortaya çıkabilir (Ogundiya ve Baba, 2005, s. 371; Höglund, 2009, s. 416). Seçim şiddetinin temel nedeni, seçim sürecini ve/veya sonuçlarını etkilemektir (Höglund 2009, s. 415; Laakso, 2007, ss. 227-228). Seçim şiddeti, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nda (2009, s. 4) “...Bir seçim sürecini etkilemek için gerçekleştirilen veya seçim rekabeti bağlamında ortaya çıkan zorlama, yıldırma veya fiziksel zarar verme eylemleri veya tehditleri” olarak tanımlanmaktadır.

Seçim şiddeti ne yeni bir olgudur ne de yükselen demokrasilerle sınırlıdır, “neredeyse tüm devletlerin yaşadığı” bir sorundur (Rapoport ve Weinberg, 2000, s. 42). 1989'dan 2001'e kadar Afrika'da yapılan 203 çok partili seçimle ilgili bir araştırma, kabaca yüzde 20'sinin “barışçıl” sıfatına uygun olduğunu ortaya koymaktadır (Lindberg, 2004, s. 74). Seçim şiddetinin son yıllarda artması ve Sahra altı Afrika'da çok yaygın ve önemli bir sorun haline gelmesi de dikkat çekicidir. Buchard'a göre (2015), son yıllarda seçim şiddetinin sıklığında yıldan yıla önemli bir değişiklik olmasına rağmen, seçimlerin yaklaşık yüzde 50'si halen şiddete maruz kalıyor.

Öte yandan, şiddet genellikle zorunlu göçün ana itici/çekici faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Weiner, 1996; Moore ve Shellman, 2004; Schmeidl, 1997). Ülke düzeyindeki birçok karşılaştırmalı araştırma iç savaş, uluslararası savaş, soykırım ve siyaset ve insan hakları ihlalleri dâhil olmak üzere genelleştirilmiş şiddetin çeşitli biçimlerinin göç üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu da ortaya koymaktadır (Weiner, 1996, Schmeidl, 1997; Davenport, Moore ve Poe, 2003; Moore ve Shellman 2004; Melander ve Oberg, 2006). Davenport, Moore ve Poe (2003), çalışmalarında 1964-1989 yılları için 129 ülkeden gelen verileri analiz etmiş ve insanların evlerini terk etmelerine yol açmada kişisel bütünlüğe yönelik tehditlerin birincil öneme sahip olduğunu bulmuşlardır. Schmeidl (1997)'in bulgularının yansıttığı gibi, “Genel model devam ediyor: Mülteciler genelleştirilmiş şiddetten kaçıyor”.

Dünya Göç Örgütü'nün 2022 raporuna göre 2019'da 272 milyon olan uluslararası göçmen sayısı, sadece bir yılda 2020'de yaklaşık 281 milyona ulaştı. Bu sayı dünya nüfusunun yüzde 3,6'sına eşittir. 1970'lerde 85 milyon civarında olan göçmen sayısı son 50 yılda üç kattan fazla artmıştır. 2019 yılında 84,8 milyon olan ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin (IDP) sayısı ise 2020 yılında yaklaşık 5 milyon artarak 89,4 milyona ulaşmıştır (International Organization for Migration, 2022).

Göçmen nüfusundaki bu önemli artış, göç olgusunu küresel bir sorun haline getirmiş ve insanların neden göç ettiğini araştıran geniş bir literatür üretmiştir. Bununla birlikte, pek çok ülkede siyasi istikrarsızlık ve uzun süreli çatışmaların kaynağını oluşturan seçim şiddetinin göç üzerindeki etkisi hakkında çok az şey bilinmektedir. Bir sonraki bölümde, 1992'deki çok partili seçimin ardından şiddetli seçimler yaşayan bir Afrika ülkesi olan Kenya üzerinde durulmaktadır.

3. Bağımsızlıktan 1990'lara Kenya'da Demokratikleşme Süreci

Kenya, demokratik uygulamalar konusunda sömürge günlerine dayanan köklü bir tarihe sahiptir. 23 Temmuz 1920'de İngiliz kolonisi ilan edilmesinden bağımsızlığını ilan ettiği 1963'e kadar Kenya'da bir dizi seçim düzenlenmiştir. Bu nedenle Kenya bağımsızlığını kazandığında seçmenler sandık merkezlerinde hatırı sayılır bir deneyime sahipti (Excellency, 2004, s. 60). Bağımsızlıktan sonra Kenya'da Majimbo Anayasası olarak adlandırılan genç devletin ilk anayasasının yürürlüğe girmesiyle ülkede anayasal bir düzen tesis edilmiştir. Bu anayasa iki meclisli bir yasama organına sahip yarı federal bir sistem (Oyugi, 1997) ve çok partili bir siyasi sistem öngörüyordu (Mwaura, 1997).

Bu dönemde Kikuyu ve Luo gibi bazı büyük etnik grupların üyelerinden oluşan KANU (Kenya African National Union) ve sayısal olarak daha küçük etnik grupların üyelerinden oluşan KADU (Kenya African Democratic Union), Kenya siyasetinin önde gelen iki siyasi partisiydi. Ancak bu çok partili siyasi hayat deneyimi uzun sürmemiş ve iktidar partisi KANU ile muhalefetteki KADU 1964'te birleşme kararı almıştır. Böylece Kenya fiilen tek partili bir devlete dönüşmüştür. Zamanla seçmenlerin adaylık sürecindeki etkilerini yitirmesiyle seçim özgürlüğü ortadan kalkmış ve seçimler dönemsel bir formaliteye dönüşmüştür (Arusei, Ogwora ve Were, 2019, ss. 56-57).

Cumhurbaşkanı Jomo Kenyatta gücünü pekiştirmek için demokratik katılımı önemli ölçüde sınırlandıran bir dizi anayasa değişikliğini hayata geçirmiştir. Muhalefete yönelik hoşgörü zayıflamıştır. Üstelik hükümetin muhaliflere yönelik bu hoşgörüsüz tavrı hükümete de yansımış ve 1966 yılında hükümet içindeki bazı muhalifler görevlerinden ayrılarak yeni bir siyasi parti olan Kenya Halk Birliği'ni (Kenya People's Union- KPU) kurmuşlardır. Başkan Kenyatta'nın Mayıs 1968'deki kalp krizi, destekçileri, özellikle Kiambu politikacıları kligi ve Kenyatta'nın yönetici seçkinleri arasında paniğe neden olmuştur. Bu dönemde muhalefete yönelik sert tedbirler oldukça belirgindir. Göz yaşartıcı gaz muhalefetle iktidar arasındaki çatışmada sıradan bir müdahale aracına dönüşmüştür. Ocak 1969'da Nairobi Üniversitesi'ndeki öğrenciler ayaklanmış ve üniversitenin kapanmasına neden olacak kadar şiddet olayları yaşanmıştır. Kenya siyasetinin önde gelen liderlerinden Tom Mboya'nın Temmuz 1969'da öldürülmesi, Kikuyu ve Luo grupları arasında etnik bir sürtüşme yaratmıştır. Ekim 1969'da Sovyet yapımı bir hastaneyi açmak için Kisumu'da bulunan Başkan Kenyatta'nın konuşması sırasında tansiyon yükselmiş ve başkanlık muhafızları kalabalığa ateş

açmıştır. Başkan Kenyatta'nın Nairobi'ye dönüşünden sonra KPU yasaklanmış ve liderleri tutuklanmıştır. Böylece 1969 genel seçimlerinde milletvekili seçilmenin tek yolu artık KANU idi (Mwaura, 1997).

Bu yasak, iktidar partisi KANU'ya kontrolsüz bir güç sağlamıştır. Kenyatta rejimi altındaki son seçimler 1974 yılında gerçekleşmiştir. Usulsüzlüklerin damgasını vurduğu seçimlerin kazanını doğal olarak yine Kenyatta idi. Kikuyu etnik grubunun üyesi olan Kenyatta, 1978'e kadar iktidarda kalmayı başarmıştır. Kurduğu sistem sayesinde uzun bir süre daha koltuğunu koruyabilirdi. Ancak ani ölümü Kenyatta'nın iktidarına son vermiştir.

Kenyatta'nın ölümünün ardından, bir Kalenjin olan başkan yardımcısı Daniel Arap Moi, cumhurbaşkanlığı görevine gelmiştir. Ancak, seçilme şekli oldukça dikkat çekici. 1979 cumhurbaşkanlığı seçimleri için başvuruda bulunan Daniel Arap Moi dışındaki 23 adayın tamamının adaylık başvurularının reddedilmesi üzerine Moi cumhurbaşkanlığı için tek aday olarak kalmıştır. Bu nedenle seçim olmaksızın göreve başlamıştır. Yeni bir cumhurbaşkanı ülkede reform umutlarını canlandırırsa da rejimin demokratikleştirilmesinde somut bir ilerleme kaydedilmemiştir. Aksine, yeni başkan selefi tarafından oluşturulan geniş yürütme gücü altyapısından yararlanmış. Bu yeteneğini 1982 yılında bir anayasa değişikliği ile çok partili sistemi kaldırmak için kullanmış ve bu değişiklik Daniel Arap Moi'yi hem yürütmenin hem de parlamentonun başına getirmiştir (Mutua, 2008). 1982'de KANU hükümeti, Kenya'yı de jure tek parti devleti yapan ve seçilmiş bir yetkilinin KANU partisine üye olmasını gerektiren bir anayasa değişikliğini kabul etmiştir. Seçimler düzenlenmiş olmasına rağmen, yolsuzluk ve diğer usulsüzlüklerle gölgelenmiştir. Özellikle 1988 seçimlerindeki usulsüzlükler karşısında toplumda muhalif sesler yükselmeye başlamıştır. Seçimlerin ve rejimin meşruiyetine yönelik iç ve dış tepkiler bu dönemde belirgin bir artış kaydetmiştir (Oyugi, 1997).

Kenya bu dönemde insan hakları ihlalleri, kötü yönetim ve ekonomik gerilemeden ciddi yara almıştır. 1982'de birkaç hava kuvvetleri subayından oluşan küçük bir grubun başarısız darbe girişimi sonrasında Cumhurbaşkanı Moi, muhalefete yönelik baskılarını yoğunlaştırmıştır. Kenya'yı resmen tek partili bir devlete dönüştüren bir yasa çıkarmıştır. Kamu hizmetlerinin sunumunda etnik gruplar arasında ayrımcılık artmıştır. Özellikle bölgesel ve yerel kalkınma fonları, kuraklık yardımı ve gıda yardımı gibi konularda güç, cumhurbaşkanının elinde toplanmış ve böylece ekonomik kaynakları kendi siyasi amaçları için kullanmak üzere uygun hale getirmiştir. Bu dönemde KANU'yu siyasi ve toplumsal yaşamda her yerde hâkim bir güce dönüştürmek için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur (Excellency, 2004, ss. 63-64).

Kötü yönetim, kamu hizmetlerinde azalma, yolsuzluk, çökmekte olan altyapı, yatırımcı ve bağışçı güveninin kaybı ve rejimin muhalefeti ağır bir şekilde bastırması karşısında ciddi bir muhalefet hareketi ortaya çıkmıştır. Bu noktada değişim baskısı sadece içeriden değil, uluslararası toplumdan da gelmeye

başlamıştır. Moi, her ne kadar Soğuk Savaş boyunca ABD ve Batı'nın değerli bir müttefiki olsa da Kenya'daki siyasi ve ekonomik gerileme görmezden gelinemeyecek boyuttaydı. ABD'nin de yer aldığı birkaç bağışçı devlet muhalefet üzerindeki baskıya ve tek parti devletine son verilmesi için açık bir çağrıda bulunmuştur. Ardından 1991'de Uluslararası Para Fonu (IMF), Kenya hükümetinin insan hakları ve ekonomik yönetim konularındaki başarısızlığı nedeniyle borç verme programını askıya almıştır (Excellency, 2004, ss. 63-64).

Öte yandan kiliselerin demokratikleşme sürecinde üstlendikleri role de değinmek gerekir. Okuku'ya göre; kiliselerin Kenya'da demokratikleşme sürecinde rol almalarını kolaylaştıran üç faktör vardır: örgütsel kaynakları, ülkedeki kötüleşen sosyo-ekonomik koşullar ve ülkede sömürge sonrası dönemde baskıcı tek parti devletinin ortaya çıkışı. Kenya'da kilise devletten bir dereceye kadar kurumsal bağımsızlığını korumayı başarmış nadir kurumlardan biriydi ve 1980'ler ve 1990'larda baskıya karşı mücadelede kullanılan kilisenin sahip olduğu kaynaklardır. Kötüleşen sosyo-ekonomik koşullar kilisenin sosyal ve ekonomik projelerini genişletirken bu kuruma aynı zamanda daha fazla meşruiyet de sağlamıştır. Ayrıca popüler güvenirliliği nedeniyle kilise, ülkedeki memnuniyetsizliği ve değişim isteğini ifade etmek için toplumun faydalanabileceği araçlardan biri haline gelmiştir. Kilise, çoğulculuğun sağlanmasına çeşitli şekillerde katkı sağlamıştır. Demokrasi ve değişim üzerine kamusal bir söylemin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde bir merkez görevi görmüştür. Devlet gücünün uygulanmasındaki aşırılıkları eleştirmiş, seçim özgürlüğüne gölge düşüren seçim yasasındaki değişikliği protesto etmiş ve Nairobi'deki gecekonduların tahliye edilmesini ve yine bu şehirdeki devlet destekli etnik çatışmaları kınamıştır (Okuku, 2017, ss. 55-56).

Moi, dış müdahalelere boyun eğmeyeceğini söylemesine rağmen IMF'nin borç verme kararını askıya almasından kısa bir süre sonra parlamentoda Kenya'yı tek partili bir devlete dönüştüren yasa yürürlükten kaldırılmıştır. Sonuç olarak, iç ve dış baskılar bir araya gelerek Kenya'da yeniden çok partili seçimlerin düzenlenmesi sağlanmış ve çok partili rekabete izin veren siyasi alan genişletilmiştir (Excellency, 2004, s. 64). Devlet, siyasi alan üzerindeki kontrolünü gevşetmiş ve muhalefet partileri ve insan hakları örgütleri gibi siyasi grupların çoğalmasına izin vermiştir.

Ancak bu olumlu gelişmeler, önceki otoriter tek parti devletinin etkisini kırma konusunda yeterince başarılı olamamıştır. Bazı muhalefet partileri, kilise liderleri ve demokrasi yanlısı hareket tarafından talep edilen ve çok partili rejimin bağımsız bir seçim organı tarafından denetlenmesinin temel kurallarını belirleyecek olan anayasal sözleşme Moi'nin yanı sıra Raila Odinga (FORD-K) ve Kenneth Matiba (FORD-A) gibi muhalefet saflarındaki bazı liderler tarafından reddedilmiştir. Özgür ve adil çok partili seçim sürecini baltalayan patronaj, zorlama ve hukukun üstünlüğünün ihlali ile cumhurbaşkanının yönetimin tüm organlarında hakimiyeti devam etmiştir. Hükümet tarafından bir anayasa reformu başlatıldığı iddia edilse de

atılan adımlar beklentileri karşılama konusunda yetersiz kalmıştır. Hükümetin yasal ve yasadışı yollarla yıldırma girişimleri muhalefet partilerini zayıflatmış ve yeni bir anayasanın hazırlanmasını engellemiştir. Muhalefet üzerinde devam eden siyasi baskı, Daniel Arap Moi ve KANU'nun çok partili olma özelliğine sahip 1992 ve 1997 seçimlerinde de zafer elde etmesini kolaylaştırmıştır. Ancak seçimler ilk andan itibaren şiddetin gölgesinde kalmıştır. Bir sonraki bölümde Kenya'da seçim şiddeti ele alınmakta ve şiddetin sınırlı bir türü olan seçim şiddetinin küresel bir meseleye dönüşen göç üzerinde nasıl bir etki yarattığına cevap verilmektedir.

4. Kenya'da Seçim Şiddeti ve Göç

Bu başlık altında Kenya'da 1992-2017 yılları arasında gerçekleşen 1992, 1997, 2002, 2007, 2013 ve 2017 seçimleri, bu seçimlerde gerçekleşen şiddet olayları ve göç meselesi ele alınmakta ve seçim şiddeti ile göç arasında bir ilişki olup olmadığı ortaya konulmaktadır. Araştırmada Kenya'da seçimler esnasında gerçekleşen şiddet ile göç arasında bir ilişki olup olmadığı görmek için 2002, 2007, 2013 ve 2017 olmak üzere dört seçim döneminde mülteci, sığınmacı ve yerinden edilmiş kişilerin sayısındaki değişim ile şiddet kaynaklı ölüm, sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan sayısındaki değişim incelenmekte ve karşılaştırılmaktadır. Ancak 1992 ve 1997 seçimlerine ilişkin şiddet ve göç verileri sınırlı olduğu için karşılaştırmaya dâhil edilmemekte, sadece veri olarak sunulmaktadır.

4.1. 1992 Seçimleri

1992 seçimleri, 1966'dan beri düzenlenen ilk çok partili seçimlerdi. Seçimler öncesinde KANU, iktidarını koruyabilmek için pek çok adım atmıştır. Örneğin gençleri etkilemek için KANU tarafından Youth for KANU'92 (YK'92), Operation Moi Wins (OMW), Operation Toroitich 2000 (OT 2000), KANU Youth National Organization (NOKY) gibi pek çok örgüt kurulmuştur. Buna karşılık FORD-K aktivistleri Moi Out Operation (OMO) isminde muhalif bir örgüt oluşturmuşlardır. Ancak, OMO'nun KANU gençlik örgütleriyle rekabet edecek herhangi bir mali desteği veya kaynağı yoktu. Gençlik örgütleri güvenliği sağlamanın yanı sıra muhalifleri sindirmek, seçmenleri etkilemek, kampanya fonlarını dağıtmak ve mitingler düzenlemek için de kullanılmıştır. Öte yandan başlangıçta 900 dolar olarak belirlenen seçim harcamaları sınırını kaldıran 1992 yasası, devletin ve zengin adayların seçmen satın almasının yolunu açtı. Ayrıca bu kanun, seçim yarışının adaylar arasında değil, devlet ile muhalefet arasında yaşanmasına neden olmuştur. Kaynaklarda devletin bir siyasi partiyi temsil edecek şekilde, rekabetin bir tarafı olarak kullanılıyor olması KANU'nun devletin tüm imkanlarına sahip olduğunun en açık göstergesidir. Nitekim KANU'nun güçlü mali kaynakları karşısında muhalefet zayıf kalmıştır. Kampanyalar sırasında KANU, bilinen veya bilinmeyen kaynaklardan büyük miktarda mali yardım almıştır. Seçimlerden birkaç hafta önce Moi, öğretmenlerin, öğretim görevlilerinin ve memurların maaşlarını ve düşük gelirli işçiler için asgari ücreti yüzde 12 artırmıştır. İşverenlere cuma günleri

Müslümanların izin verilmesi ve kadınlara konut yardımı yapılması talimatı verilmiştir. Moi tarafından çiftçilere kişisel bağışlarda bulunulmuştur (Adar, 2000).

Seçim öncesinde yaşanan bu gelişmelerin yanında seçimlere hazırlık, oylama ve sayım aşamalarında ciddi usulsüzlükler de yaşanmıştır. Seçim Komisyonu, istişare ve şeffaflık eksikliği nedeniyle ciddi şekilde eleştirilmiş, komisyonun tarafsızlığından şüphelenilmiştir. Öte yandan önemli sayıda potansiyel seçmene ulusal kimlik kartları verilmediği ve dolayısıyla bu seçmenlerin haklarından fiilen mahrum bırakıldıkları için kayıt yaptıramadıklarına dair güçlü kanıtlar bulunmuştur. Yine adaylık belgelerini sunarlarken adaylara müdahalede bulunulması, adam kaçırma, kaybolma, adayların adaylık ücretlerinin çalınması ve kayıt belgelerinin imha edilmesi gibi bir dizi olay yaşanmıştır. Önde gelen parti üyeleri ve adaylarının görevlerinden ayrılmaları taciz ve rüşvet şüphelerine neden olmuştur. Bir partiden diğerine, özellikle de muhalefet partisinden iktidar partisine geçişleri teşvik etmek için önde gelen politikaların veya adayların satın alındığına dair iddialar ortaya atılmıştır. Seçim dönemlerinde seçmene ulaşmanın en önemli aracı medyadır. Ancak 1992 seçimlerinde KANU'nun aksine muhalefet partilerinin medyaya erişim sınırlıydı. Ayrıca KANU ile ilgili haberler her zaman olumluyken muhalefet partileri ile ilgili olanlar olumsuzdu. Bu eşitsiz durum seçim kampanyaları sırasında muhalefet partilerini KANU karşısında büyük ölçüde dezavantajlı hale getirmiştir (Andreassen, Geisler ve Tostensen, 1993, ss. 5-6).

Bu seçimlerin adaletsiz olmasının yanında bir başka önemli özelliği de şiddete bulaşmış olmasıydı. Cumhurbaşkanı adaylarının etnik grupları seferber etmesi üzerine bu gruplar arasında seçim şiddeti yaşanmıştır (Njiru, 2018, s. 227). Ekim 1991'den itibaren ülkenin bazı bölgelerinde, özellikle Rift Vadisi'nin bazı bölgelerinde ve bazı eyaletlerinde siyasi olarak kışkırtılan kabileler arasında çatışmalar meydana gelmiştir. Evleri yakılan on binlerce insan yerinden edilmiş ve yüzlercesi öldürülmüştür. Bu çatışmalar, aynı zamanda demokratik sürecin etkili bir biçimde ilerlemesini engelleyen bir güvenlik endişesi yaratmıştır. Seçim Komisyonu tarafından çatışmadan etkilenen bölgelerde mobil sandıkların olacağı sözü verilse de böyle bir durum gerçekleşmemiş ve demokratik seçim süreci önemli ölçüde kesintiye uğramıştır. Öte yandan seçim günü şiddetin devam edeceği yönünde bir endişe yaşansa da barış içinde geçmiştir (Andreassen, Geisler and Tostensen, 1993, ss. 6-7).

KANU, büyük ölçüde adaletsiz olan ve seçim şiddetinin damgasını vurduğu bu çok partili seçimleri kazanmıştır. Ancak muhalefet yenilgiyi kabul etme konusunda isteksizdi. Üç muhalefet partisinin liderleri ortak bir basın toplantısı düzenlemiş ve seçimlerde büyük çapta hile yapıldığı gerekçesiyle sonuçları kabul etmediklerini duyurmuşlardır (Andreassen, Geisler and Tostensen, 1993, s. 8). Seçimler sona erdikten sonra gerginlik tırmanmaya devam etmiştir. Ülkenin birçok noktasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Yaşanan olaylar nedeniyle 1992 çok partili seçimlerin öncesinden başlayarak 1993 yılına kadar yaklaşık 300.000 kişi evlerini

terk etmek zorunda kalmış (HRW, June 1997, s. 36) ve böylece 1990'ların ilk seçim deneyiminde yaşanan seçim şiddeti göçü tetikleyen bir faktör olarak ortaya çıkmıştır.

4.2. 1997 Seçimleri

Kenya'daki Rift Valley Eyaletindeki şiddet, Sahra altı Afrika'da giderek yaygın hale gelen şiddet olgusunun önemli bir örneğini oluşturmaktadır. Hükümetler, muhalefet partilerin destekçilerine veya hükümeti eleştirenlere saldırmak için etnik veya dini grupları kullanırlar. Her ne kadar demokratik ilkelere bağlılık ilan edilse de iktidarlarını sürdürebilmek için yerel düzeyde tek parti yönetiminin yöntemlerine başvurmaya devam ederler. Bunun önemli bir örneği de Kenya'da görülmüştür. Aralık 1997'de Kenyalılar, parlamento üyeleri ile cumhurbaşkanı seçmek için sandık başına gitmiştir. Parlamento üyesi Charity Ngilu'ya göre, ülke değişime hazırdı ve Kenyalılar artık yeni bir lider istiyordu (CNN, December 23, 1997).

Öte yandan uluslararası kamuoyu bu seçimlerle yakından ilgileniyordu çünkü seçimlerin özgür ve adil gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda endişe duyuyorlardı. Bunun en önemli nedeni seçim öncesinde yaşanan şiddet olaylarıydı. Bazı seçmenler, Moi'nin iktidardaki KANU partisinin destekçilerini seçim öncesi şiddetten sorumlu tutmuşlar ve bunun Kisii sakinlerini sandıklardan uzak tutma amacıyla yapıldığını ifade etmişlerdir (CNN, December 28, 1997).

Böyle bir ortamda Cumhurbaşkanı Moi, 1992 seçimlerinde olduğu gibi 1997 seçimlerinde de galip gelmiş ve koltuğunu koruyabilmiştir. Bu seçimlerde de bir dizi usulsüzlük ve şiddet olayları yaşanmıştır. Ancak bunlar seçimin galibini değiştirmiyordu. Seçim gözlemcileri de Başkan Moi ve KANU'nun zaferini halkın iradesinin bir ifadesi olarak değerlendirip onaylamışlardır. Seçimlerden bir ay sonra Rift Valley Eyaletinde siyasi güdümlü etnik çatışmalar patlak vermiştir. Şiddet olaylarında yüzlerce insan yaralanmış ve hayatını kaybetmiş, binlercesi de evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu şiddet olayları, 1991 ve 1994 yılları arasında Kenya'da ağırlıklı olarak KANU'nun Kalenjin destekçilerinin muhalefet yanlısı etnik grup üyelerine saldırdığı çatışmalara benziyordu. İki çatışma arasındaki en önemli fark ise muhalefet yanlısı bir etnik grup olan Kikuyus'un üyelerinin örgütlenmesi ve aktif bir şekilde karşı koymalarıydı (Article 19, 1998, s. 1).

1997 seçimlerinin galibi Moi ve KANU olmasına rağmen bir önceki seçimlere nazaran oy kayıpları vardı. Sonuçların açıklanmasından sonra Mwai Kibaki, seçim sürecinde usulsüzlükler olduğu gerekçesiyle Yüksek Mahkeme'ye itiraz dilekçesi vermiştir. Bu dönemde KANU; FORD Kenya, Ulusal Kalkınma Partisi (NDP) ve Kenya Sosyal Kongresi'nin dahil olduğu muhalefet partileriyle mecliste ittifak kurmuştur. 11 Ocak 1998 gecesi, Pokot ve Samburu etnik gruplarının Rift Valley Eyaleti'nde Kikuyu etnik grubundan bir kadının evine bakın düzenlemesi sonrasında karşılıklı saldırılar başlamıştır. Misilleme saldırılarında farklı etnik

gruplardan onlarca insan yaralanmış ve hayatını kaybetmiş, yüzlercesi evlerini terk ederek geçici kamplara sığınmak zorunda kalmıştır (Article 19, 1998, ss. 4-5). 1997 yılında 9.563 kişi mülteci durumuna düşmüştür. 2002 seçimlerine kadar devam eden çatışmalarda 1997-2001 yılları arasında 26.649 kişi mülteci ve 1574 kişi sığınmacı olarak kayıtlara geçmiştir. Böylece seçim döneminde ortaya çıkan şiddet olayları Kenya’da göçe yol açmaya devam etmiştir.

4.3. 2002 Seçimleri

Muhalefet partileri, Aralık 2002 seçimlerinde KANU’ya karşı rekabet etmek için Ulusal Gökkuşağı Koalisyonu (NARC) adlı bir ittifak kurmuşlardır. Kapsamlı anayasal reformların yokluğunda iktidar partisinin muhalefete göre avantajlara sahip olacağını ve dolayısıyla iktidarı elinde tutacağını farkındaydılar. Tam da bu nedenle ittifak, kapsamlı reformlar ve demokrasiyi derinleştirme vaadi üzerinden bir seçim kampanyası yürütmüştür. NARC adayı Mwai Kibaki, yolsuzlukla mücadele, çeşitli kabileler arasında güç paylaşımlı bir koalisyon hükümeti kurma ve seçildikten sonraki 100 gün içinde anayasayı değiştirme vaatleriyle öne çıkıyordu. Muhalefet, Aralık 2002’de gerçekleşen genel seçimlerinde yüzde 62 oy alarak önemli bir zafer elde etmiş ve bağımsızlıktan bu yana ülkeyi yöneten KANU’nun iktidarına son vermiştir. 2002 seçimleri böylece bir hükümet değişikliğiyle sonuçlanmıştır (Collier, Gutiérrez-Romero ve Kimenyi 2010; Roberts, 2009, s. 3).

NARC’ın seçim zaferi, otokratik Daniel Arap Moi yönetimindeki yirmi dört yıllık tek parti yönetime son vermesinin yanında Kenya’nın yönetilme biçiminde değişiklik beklentilerini de yükseltmiştir. Cumhurbaşkanı Kibaki’nin seçmenlere verdiği sözler arasında yeni bir anayasanın tamamlanmasının yanı sıra Moi rejiminin geride bıraktığı ekonomik ve toplumsal sorunları çözmek için geniş kapsamlı eylemler vardı. Esasen Kenya, bağımsızlığının ilk günlerinden beri demokratik uygulamaların var olduğu bir ülkedir. Başka bir ifadeyle, Kibaki’nin seçilmesinden çok önce, Kenyalı seçmenler düzenli olarak oy kullanma alışkanlıkları edinmişlerdi. Ancak Kibaki yönetiminin göreve gelmesi, Kenya’nın daha olgun bir demokrasiye doğru ilerlemesinde önemli bir adım olarak görülmüştür. Her şeyden önce Kenya ilk kez ülkenin etnik ve bölgesel çeşitliliğini yansıtan bir partiler koalisyonu tarafından yönetilmekteydi (Excellency, 2004, s. 59).

Temel hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek amacıyla yeni hükümet tarafından Kenya Ulusal İnsan Hakları Komisyonu’nu (KNCHR) kurulmuş, yolsuzlukla mücadeleyi kolaylaştırmak için bazı yasalar çıkarılmış ve kurumlar kurulmuş, yönetim ve adalet reformlarına rehberlik etmesi için sektör çapında bir reform programı -Yönetim, Adalet, Hukuk ve Düzen Sektörü (The Governance, Justice, Law and Order Sector- GJLOS) – geliştirilmiştir. Ayrıca anayasa yapım süreci yeniden başlatılmıştır. Ekonominin toparlanmasıyla sonuçlanan ve halkın hükümete ve kurumlara olan güvenini yeniden sağlayan bir dizi ekonomi politikası

uygulanmıştır. Bunlardan birisi de Zenginlik ve İstihdam Yaratma için Ekonomik İyileşme Stratejisi'ydi (Economic Recovery Strategy for Wealth and Employment Creation- ERSWEC). Ekonomik büyüme sıfırın altındayken bu strateji sayesinde yüzde 7'ye çıkmış, kişi başına düşen reel gelir yüzde 3 artmış ve 2000'de yüzde 56 olan yoksulluk oranı, 2007'de yüzde 46'ya düşmüştür (Kanyinga, 2014, ss. 9-10).

Tablo 1: Kenya'da Türüne Göre Göç Eden Nüfus (1997-2020)

Yıl	Mülteci	Sığınmacı	Yerinden Edilmiş Kişi
1997	9.563	0	0
1998	6.037	0	0
1999	6.131	0	0
2000	2.367	861	0
2001	2.551	713	0
2002	3.089	10.177	0
2003	3.160	10.867	0
2004	3.843	11.209	0
2005	4.638	11.431	0
2006	5.358	1.075	0
2007	7.545	1.717	0
2008	9.682	2.197	404.000
2009	9.609	2.975	399.000
2010	8.586	1.649	300.000
2011	8.731	1.590	300.000
2012	8.946	1.544	412.000
2013	8.580	2.192	0
2014	8.546	2.925	0
2015	7.902	3.258	0
2016	7.526	3.556	0
2017	7.567	5.714	0
2018	7.480	7.287	0
2019	7.705	7.881	0
2020	7.422	8.958	0

Kaynak: UNHCR, Refugee Data Finder.

Öte yandan 2002 seçimleri tüm bu olumlu gelişmeler için önemli bir başlangıç olmakla birlikte bu seçimlerin şiddetten tamamen soyut olduğunu söylemek zordur. Her ne kadar seçim öncesinde yoğun şiddet olayları yaşanmasa da bu şiddetin gerçekleşmediği anlamına gelmiyor. Nitekim Kenya'da 2002 yılında bir önceki yıla nazaran isyan sayısında önemli bir artış gözlenirken seçimden sonra bu eğilim artarak devam etmiştir. 2001 yılında 15 olan isyan sayısı 41'e, 2003 yılında ise 44'e yükselmiştir.

Sivillere yönelik şiddet verileri incelendiğinde, seçimlerin gerçekleştiği 2002 yılında (88) bir önceki yıla göre (43) keskin bir şekilde arttığı görülmektedir. Ancak 2003'te bu sayı yeniden yaklaşık olarak eski seviyesine (42) düşmüştür. Seçimler öncesinde palalı insanlar tarafından kulübesine baskın düzenlenen ve kampanya düzenlemesi halinde tecavüzle tehdit edilen Alice Auma, “*Demokrasi ile biraz gözdağı vermeyi bekliyordum...Ama hayatım için endişeleneceğimi hiç düşünmemiştim.*” sözleriyle şiddetin hangi aşamaya vardığını gözler önüne sermiştir (The Guardian, December 22, 2002).

Öte yandan sivillere yönelik şiddetin aksine 2001-2003 aralığında kavga sayısı ve ölü sayısında da kademeli bir düşüş gözlenmektedir. Kavga sayısı 2001, 2002 ve 2003 yıllarında sırasıyla 94, 55 ve 32'dir. Ölüm sayısı da benzer biçimde düşmüştür. 2001, 2002 ve 2003 yıllarında sırasıyla 192, 32 ve 7 olarak kayıtlara geçmiştir. Böylece 2001-2003 aralığında isyan sayısı artarken şiddet sayısı önce artmış seçim sonrası düşmüş, ölü ve kavga sayısı ise kademeli olarak azalmıştır.

Tablo 2: Kenya'da Şiddet Kaynaklı Ölümler ve Türüne Göre Olaylar (2001-2003)

Yıl	Ölüm	Sivillere Yönelik Şiddet	Kavga	İsyan
1997	212	47	46	33
1998	322	57	29	32
1999	229	50	77	50
2000	254	72	60	35
2001	192	43	94	15
2002	32	88	55	41
2003	7	42	32	44
2004	20	35	20	38
2005	215	73	45	24
2006	219	53	33	23
2007	200	138	97	123
2008	783	158	101	146
2009	170	45	45	20
2010	87	47	36	21
2011	144	47	34	9
2012	309	99	72	69
2013	267	183	96	151
2014	344	68	72	121
2015	389	41	40	116
2016	130	36	48	96
2017	228	174	96	371
2018	163	118	85	141

Tablo 2: Kenya’da Şiddet Kaynaklı Ölümler ve Türüne Göre Olaylar (2001-2003) (Devamı)

2019	188	95	36	72
2020	151	105	72	126

Kaynak: The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED).

Her ne kadar ölüm sayısı ve kavga sayısında düşüş olsa da burada özellikle seçim öncesi isyan ve sivillere yönelik şiddet sayısındaki artış üzerinde durulması gerekir. Zira aynı dönemde mülteci ve sığınmacı sayısında önemli bir artış göstermiştir. 2001 ve 2002 yıllarında sırasıyla mülteci sayısı 2.551 ve 3.089; sığınmacı sayısı ise 713 ve 10.177 olarak kayıtlara geçmiştir. Seçimin gerçekleştiği yıl göç hareketinin daha yoğun gerçekleştiği, özellikle sığınmacı sayısının ani bir artış gösterdiği görülmektedir. Seçim sonrasında artış eğilimi devam etmekle birlikte önceki etkisini büyük oranda kaybetmiştir. Bu seçim döneminde yerinden edilmiş kişi sayısı 0 görünmektedir. 1997 seçimlerinde olduğu gibi bu seçimlerde de şiddet ile göç arasında yakın bir ilişki olduğu görülmektedir.

4.4. 2007 Seçimleri

27 Aralık 2007 tarihinde düzenlenen seçimleri bir kez daha Kibaki kazanmıştır. Ancak Kibaki’nin yeniden seçildiğinin açıklanmasından dakikalar sonra şiddet olayları patlak vermiş ve yüzlerce insan hayatını kaybetmiş, 350.000’den fazla insan evini terk etmek zorunda kalmıştır (Amnesty International USA, 2008; CIPEV, 2008). Bu olayların çoğu seçimlerden sonraki ilk 14 gün içinde meydana gelmiştir (Roberts, 2009, ss. 2-3). Özellikle 1 Ocak 2008’de düzenlenen basın toplantısında Seçim Komisyonu Başkanı Samuel Kivuitu, usulsüzler olduğunu ve seçimi kimin kazandığını bilmediğini itiraf etmesi büyük tepki çekmişti. Markussen ve Mbavi (2011)’ya göre, 1992 ve 1997’de nispeten daha az siyasi şiddet vardı, ancak 2007 seçimlerinden sonra yoğun ve yaygın hale gelmiş ve çok fazla yıkıma neden olmuştur. Afrika’nın en istikrarlı demokrasilerinden biri olarak gösterilen Kenya, sadece birkaç hafta içinde büyük bir kaosun ortasında kalmıştır (Dercon ve Gutiérrez-Romero, 2012, s. 731).

Kikuyus etnik grubundan olan Paul Mbugua, bir ticaret bölgesi olan Burn Forest’ta uzun yıllardır yaşayan biri olarak farklı topluluklarla birlikte iyi ilişkiler içerisinde yaşadıklarını ve Kalenjinlerle her konuda yardımlaşmalarını ifade etmiştir. Ancak referandum sırasında etnik aidiyetlere dayalı farklılıklar görmeye başladıklarını ve seçimleri diğer etnik grubun desteklediği adayın kazanmaması halinde yerlerinden edilmekle tehdit edildiklerini belirtmiştir. Genel seçim kampanyalarının başlamasıyla bazı milletvekilleri bölgede ayrımcılığı körükleyen konuşmalar yaparken Kalenjinler, bu bölgenin (Rift Vadisi) kendilerine ait olduğu ve başka kabilelerin burada yaşamaması gerektiği düşüncesini savunmuşlardır. Mbugua, seçim sonuçlarının açıklanmasıyla Kalenjinlerin evleri yakmaya başladığını, tehdit telefonları almaya başlayınca yaşadığı yerden ayrılmak zorunda kaldığını ve

çatışmalar sırasında sahip olduğu her şeyin zarar gördüğünü dile getirmiştir (Njogu, 2009, ss. 15-16).

Kenya'da bir avukat olan Marry ise, farklı etnik grupların bir arada olduğu Eldoret'te yaşadığını ve seçimlere kadar her şeyin sorunsuz ilerlediğini ifade etmiştir. Ancak Marry'e göre Aralık 2008'e doğru tansiyon yükselmeye başlamış ve bazı etnik gruplar ayrımcılığa maruz kalmıştır. Ayrıca seçim öncesinde katliam söylentilerinin yanında yerel liderlerin kampanya adı altında toplanarak gençleri örgütledikleri, onlara yiyecek ve silah verdikleri iddialarının dolaştığını ifade etmiştir. Seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından evlerin yakılmaya başlandığını ve saldırı korkusuyla insanların evlerine giremediğini belirten Marry, saldıran grubun bir kadın yakalandığında tecavüz ettiğini ve yemek pişirmesi için kamplara götürdüğünü ifade etmiştir. Ancak eğer erkekse yemin edip liderlerine bağlılık sözü vermesi gerektiğini, aksi halde öldürüldüğünü ifade etmiştir. Marry, bu dönemde etrafta insan cesetleri görmeleri nedeniyle zihinsel ıstırap çektiklerini de sözlerine eklemiştir (Njogu, 2009, ss. 17-21).

Nitekim Kenya'da 2006-2008 aralığı dikkate alındığında sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan sayısında artış gözlenmektedir. Şiddet sayısı 2006, 2007 ve 2008'de sırasıyla 53, 138 ve 158; kavga sayısı 33, 97 ve 101; isyan sayısı ise 23, 123 ve 146 olarak kayıtlara geçmiştir. Ölüm sayısında ise 2007'de bir önceki yıla göre düşüş olsa da 2002 seçimlerine kıyasla oldukça yüksek bir sayı olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Üstelik seçim sonrasında bu sayı olağanüstü biçimde artarak 200'den 783'e yükselmiştir. Böylece 2006-2008 aralığında ölüm, sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan sayısının önemli oranda artış gösterdiği gözlenmektedir.

2007 seçim döneminde Kenya'daki mülteci ve sığınmacı sayısında da önemli bir yükselme olmuştur. Seçim yılında başlayan yoğun göç hareketinin hızı mülteci ve sığınmacılar açısından yavaşlansa da seçim sonrasında da etkisi devam etmiştir. 2007 ve 2008'de mülteci sayısı sırasıyla 7.545 ve 9.682; sığınmacı sayısı ise 1.717 ve 2.197 olarak kayıtlara geçmiştir. 2002 seçimleriyle karşılaştırıldığında, 2007 seçimlerinde seçim sonrası göç hareketlerinin yerinden edilenlerin sayısındaki artış nedeniyle daha yoğun olduğu görülmektedir. 2002'de yerinden edilen kişi sayısı kayıtlarda 0 olarak görülürken 2007'de bu sayı 404.000'dir.

Eski BM genel sekreteri Kofi Annan tarafından yönetilen ve etkili bir yardım bağışçaları topluluğu tarafından desteklenen bir Birleşmiş Milletler barış gücü misyonu, şiddeti durdurmak için müdahale etmiş ve hükümet ile muhalefet liderleri arasında müzakere masaları kurulmuştur. Nihayet tartışmalı seçimlerden üç ay sonra, eski Cumhurbaşkanı Mwai Kibaki ve Raila Odinga başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurulmasına karar verilmiştir (Dercon ve Gutiérrez-Romero, 2012, s. 731). Kibaki cumhurbaşkanlığını sürdürürken, başbakanlık kurumu oluşturulmuş ve bu göreve Odinga atanmıştır. Bakanlıklar iki taraf arasında paylaşıldı ve bu süreçten sonra şiddet azalmaya başlamıştır. Nitekim 2009'da ölüm sayısı 170'e, şiddet sayısı 45'e, kavga sayısı 45'e ve isyan sayısı 20'ye gerilemiştir.

Ancak bu durumun mülteci, sığınmacı ve yerinden edilmiş kişi sayısına yansıdığını söylemek zordur. 2009'da mülteci sayısı 9.609'a, yerinden edilmiş kişi sayısı 399.000'e gerilese de bunlar hem halen çok yüksek sayılardır hem de sığınmacı sayısı yükselmeye devam etmiş ve 2.975 olarak kayıtlara geçmiştir. Böylece bir kez daha seçim şiddeti ile göç arasında bir ilişki olduğu açıkça görülmüştür. Üstelik bu seçimlerde yaşanan şiddetin etkileri Kenya'da uzun süre devam etmiştir.

4.5. 2013 Seçimleri

2007 seçimlerinde yaşanan şiddet olaylarının tekrarını önlemek amacıyla yeni bir anayasa kabul edilmiştir. Yeni anayasaya göre ilk seçimler 4 Mart 2013 tarihinde düzenlenmiştir. Kenya'nın ilk Cumhurbaşkanı Jomo Kenyatta'nın oğlu Uhuru Kenyatta oyların yüzde 50,07'sini alarak seçimleri kazanmıştır. En yakın rakibi Raila Odinga ise 2010 Anayasasını tam olarak uygulamaya ve daha fazla istihdam yaratmaya söz vermiştir. Kenyatta, oyların yarısından fazlasını aldığı için ikinci tura gerek kalmayarak zaferini ilan etmiştir. Oyların yüzde 43,31'ini alan en güçlü rakibi Raila Odinga ise seçimlerde bir kez daha hile olduğunu iddia etmiştir (Union European, 2013, s. 6).

Seçimler şiddet olaylarını beraberinde getirmiştir. Polis, sandık görevlileri ve Kızıllaç personeline Mombasa'da şiddetli bir saldırı düzenlenmiştir (Union European, 2013, s. 5). 2012-2014 aralığı dikkate alındığında sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan sayılarının 2013'te yükseldiği, 2014'te düştüğü gözlenmektedir. 2012'de 99 olan sivillere yönelik şiddet sayısı 2013'te 183'e yükselmiş, 2014'te ise 68'e gerilemiştir. 2013 seçimlerinde sivillere yönelik şiddetin bir önceki yıla göre ani bir artış göstermesi şiddetin yoğunluğunu kanıtlar niteliktedir.

İsyan sayısında ise 2013 seçimlerinde ciddi bir artış olduğu görülüyor. 2012'de 69 olan isyan sayısı 2013'te 151'e yükselmiştir. Ancak 2014'te bu sayı 121'e düşmüştür. Kavga sayısı 2012'de 72 iken bu sayı 2013'te 96'ya yükselmiş, ancak 2014'te yeniden 72 seviyesine düşmüştür. Sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan sayısı paralel biçimde önce artmış sonra düşmüştür. Ancak ölüm sayısı bunların aksine önce düşmüş ardından yükselmiştir. 2012'de 309 olan ölüm sayısı 2013'te 267'ye düşmüş, 2014'te ise 344'e yükselmiştir. Bu durumu 2014'te gerçekleşen şiddet ve şiddet içerikli olayların 2013'e göre daha ölümcül olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür.

Öte yandan mülteci, sığınmacı ve yerinden edilmiş kişiler dikkate alındığında 2012-2014 aralığında sadece sığınmacı sayısı artış göstermiştir. 2012, 2013 ve 2014'te sığınmacı sayısı sırasıyla 1.544, 2.192 ve 2.925 olarak kayıtlara geçmiştir. Bu seçim dönemi incelendiğinde sadece sığınmacı sayısı artış göstermiş olsa artış hızı üzerinde durmak gerekir. Önce yüzde 42, ardından yüzde 33,4'lük bir artış söz konusudur. Buna karşılık seçimlerde mülteciler varlığını sürdürse de sayılarında bir miktar düşüş yaşanmıştır. Mülteci sayısı 2012, 2013 ve 2014'te sırasıyla 8.946,

8.580 ve 8.546'dır. Yerinden edilmiş kişi sayısı 2012'de 412.000 olmakla birlikte 2013 ve 2014 yıllarında kayıtlara giren yerinden edilmiş kişi yoktur. Bu seçimlerde de şiddet olayları Kenyalıları mülteci ve sığınmacı durumuna düşürmüş ve böylece seçim şiddeti göçle sonuçlanmıştır.

4.6. 2017 Seçimleri

8 Ağustos 2017'de gerçekleşen seçimleri oyların yüzde 54,3'ünü alan Uhuru Kenyatta kazanmıştır. Rakibi Raila Odinga ise oyların yüzde 44,7'sini almıştır (Union European, 2017, s. 5). Odinga seçimlere hile karıştırdığı gerekçesiyle Kenyatta'yı suçlamıştır. Odinga'nın açıklaması sonrasında protesto gösterileri başlamıştır. Seçim sonuçlarını kabul etmeyen protestocular şiddet olaylarının yaşanmasına yol açmıştır. Kenya Yüksek Mahkemesi tarafından bazı usulsüzlükler yapıldığı gerekçesiyle bu seçimler iptal edilmiştir. Yenilenen seçimler Ekim ayında gerçekleşmiştir. Muhalefetin boykot ettiği seçimlerde Kenyatta oyların yüzde 98,26'sını alarak ikinci tura gerek kalmadan yeniden devlet başkanı seçilmiştir. Seçimden çekilmekle birlikte adı oy pusulasında yer alan muhalefetin ortak adayı Odinga ise yüzde 0,96 oy almıştır. Yaklaşık 20 milyon kayıtlı seçmen varken muhalefetin boykotu nedeniyle bu seçimlerde sadece 7 milyon 616 bin vatandaş oy kullanmıştır. İptal edilen seçimlerde katılım yüzde 80 iken bu seçimlerde yüzde 38 olarak kayıtlara geçmiştir.

2017 seçimlerinde isyan sayısında ciddi bir artış olduğu görülüyor. Seçimlerden sonra ise isyan sayısında önemli bir azalma olmuştur. 2017 yılında çatışma sayısında da artış olduğu görülmektedir. Seçim dönemleri dışında çatışmaların arttığı yıllardan biri de 2016 yılıdır. 2017 seçimlerinden bir yıl önce olması dikkat çekicidir. Çatışma sayısındaki değişime genel olarak bakıldığında yoğunluk dönemlerinden biri de 2017-2018 dönemidir. Kenya'da sivillere yönelik şiddetin sayısındaki değişim incelendiğinde, 2017 seçimlerinde sivillere yönelik şiddetin bir önceki yıla göre ani bir artış göstermesi dikkat çekicidir. 2017 seçimlerinden sonra şiddette bir azalma var. 2017 seçimlerinde ölü sayısı azalmıştır. Ancak, seçimlerden önceki yıla göre önemli bir artış olması dikkat çekicidir. Seçimlerin ardından ölü sayısı az da olsa yeniden yükselmiştir.

2017 seçimleri öncesinde Kibera, Mathare, Korogocho, Huruma, Kiyambiyu, Shauri Moyo, Kaloleni, Mukuru, Kangemi ve Ruaraka ve Ngong bölgelerinden 10 kişilik bir kadın grubu, seçim şiddeti konusundaki endişelerini bildirmek amacıyla bir basın toplantısı düzenlemiş ve şiddetten korunmak için yerel halkın nasıl bir yol izlediği hakkında bilgi vermişlerdir. Üstelik bu basın toplantısı sırasında kadınlar şiddet korkusu nedeniyle kimliklerini pankartlarla gizlemek zorunda kalmışlardır. Örneğin, Mathare'daki gözlemci, insanların şiddet korkusuyla evlerini terk ettiğini bildirmiştir. Farklı kabileden olanlara evlerini terk etmeleri için tebligat gönderildiğini, insanları tehdit eden çetelerin etrafta dolaştığını, Ngong'da Swahili dilinde yazılmış tehdit içerikli broşürlerin dağıtıldığını, bölgeden olmayan insanların bölgeyi terk etmelerini isteyen WhatsApp mesajlarının yayıldığını dile

getirmişlerdir (Mail and Guardian, 01.08.2017). Nitekim şiddet patlak verdiği sırada Elgon Dağı civarında yaşayan Kenyalı bir kadın, aynı kabiledede olmadığı gerekçesiyle komşusunun palalı saldırısına maruz kalmış, kaçmaya çalışırken tecavüze uğramış ve vücudu ciddi boyutta zarar görmüştür. Bir başka Kenyalı kadın, seçim kaynaklı şiddetin insan ölümlerine yol açtığını, tek isteklerinin seçim öncesi, sırası ve sonrasında barış olduğunu dile getirmiştir (Anadolu Agency, 01.07.2017).

Böylesi bir şiddet ortamında insanların bir kısmı mücadele etmek için silahlanırken bir kısmı da evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. 2016'da 7.526 olan mülteci sayısı 2017'de 7.567'ye yükselmiş, ancak 2018'de küçük bir düşüş yaşayarak 7.480 olarak kayıtlara geçmiştir. Buna karşılık sığınmacı sayısı kademeli olarak artış göstermiştir. 2016, 2017 ve 2018'de sığınmacı sayısı sırasıyla 3.556, 5.714 ve 7.287'dir. Böylece sığınmacı sayısında önemli bir artış yaşanmış ve bu artış seçim yılında ivmesini kaybetmesine rağmen devam etmiştir. Yerinden edilmiş kişi sayısı kayıtlara 0 olarak geçmiştir. Böylece seçim döneminde ortaya çıkan şiddet Kenya'da sığınmacıların sayısını önemli derece etkilemiştir.

5. Sonuç

Etnik temelli siyasetin yol açtığı şiddet ve şiddet olayları Kenya'nın karşı karşıya kaldığı en önemli zorluk olarak görülebilir. Bu zorluk sadece siyasi ve ekonomik olarak değil toplumsal olarak da olumsuz sonuçlar yaratmıştır. Her şeyden önce Kenya'da ciddi bir göç krizine neden olmuştur. Şiddet olaylarından kaynaklı göç 1997-2020 arasında toplam 5255 kişi şiddet olaylarından kaynaklı olarak hayatını kaybetmiştir. Bunun sadece kayıtlara geçen sayı olduğunu belirtmek gerekir. Aynı aralıkta 1914 sivillere yönelik şiddet olayı, 1421 kavga, 1917 isyan yaşanmıştır. Bu şiddet olayları süresince 99.776 kişi sığınmacı, 162.564 kişi mülteci ve 1.815.000 kişi yerinden edilmiş kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Böylece toplamda 2.077.340 Kenyalı bulunduğu yeri terk etmiştir.

Seçim şiddeti, 1991'de çok partili siyasetin yeniden başlamasından bu yana Kenya seçimlerinin yaygın bir özelliği haline gelmiştir. Seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası bir ülkede seçim dönemlerini oluşturmaktadır. Ancak Kenya ile ilgili veriler yıllık bazda olduğu için zaman dilimleri açısından net bir ayırım yapmak araştırma sırasında karşılaşılan en önemli zorluk olmuştur. Bu nedenle bu çalışmada seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası ayırımı yerine seçim yılı ve seçim sonrası yıl ayırımı esas alınmıştır. Buna göre seçim yılı verileri dikkate alındığında en çok kavga 2007 seçimlerinde, en çok sivillere yönelik şiddet ve ölüm 2013 seçimlerinde ve en çok isyan 2017 seçimlerinde yaşanmıştır. Seçim yılı verileri incelendiğinde en ölümcül ve sivillere yönelik en çok şiddetin yaşandığı seçimlerin böylece 2013 seçimleri olduğu tespit edilmiştir. Seçim sonrası yıl verileri dikkate alındığında ise en çok ölüm, sivillere yönelik şiddet, kavga ve isyan 2007 seçimlerinde yaşandığı görülmüştür. 2007 seçimlerinin seçim sonrası dönem dikkate alındığında bakımından diğer seçimlerden daha şiddetli olduğu tespit edilmiştir. 2013 ve 2017

seçimlerinin verilerine bakıldığında 2007 seçimlerinde yaşanan şiddet olaylarının tekrarının önlenmesine yönelik atılan adımların yeterli olmadığı görülmektedir. Şiddet varlığını korumaya devam ediyor.

Öte yandan seçim yılı verileri dikkate alındığında en çok sığınmacı 2002 seçimlerinde ortaya çıkmıştır. Mülteci ve yerinden edilmiş kişi sayısının en fazla olduğu seçim yılı ise 2013'tür. Bununla birlikte göç eden kişinin türüne bakılmaksızın en yoğun göç 2017 seçimlerinde gerçekleşmiştir. Seçim sonrası yıl verilerinde ise en çok sığınmacı 2002 seçimlerinde, en çok mülteci ve yerinden edilmiş kişi 2007 seçimlerinde ortaya çıkmıştır. Yine göç eden kişinin türüne bakılmaksızın en yoğun göç seçim sonrası yıl verilere göre 2017 seçimlerinde yaşanmıştır. 2007 seçimlerinde ortaya çıkan kriz Kenyalı vatandaşlar üzerindeki etkisini uzun bir süre devam ettirmiştir. Zira yerinden edilmiş kişi sayısı 2008-2012 arasında çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu yıllar arasında ortalama 1.815.000 Kenyalı yerinden edilmiş kişi statüsünde kayıtlara geçmiştir. 1997-2020 aralığında göç eden toplam nüfusun %87,38'i bu yıllar arasında göç etmiştir. Bu anlamda 2007 seçimleri diğer seçimler içinde göçe yol açma potansiyeli açısından ayrı bir yere sahiptir. Ayrıca 2007 seçim krizinin yol açtığı göç dalgası 2013 itibariyle ivmesini kaybetse de 2017 seçimleri itibariyle yeniden artmaya başlamıştır. Bu durum göçün Kenya'da bir sorun olarak varlığını koruduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, yapılan değerlendirmeler neticesinde Kenya'da seçim dönemlerinde yaşanan şiddet olayları neticesinde ciddi bir göç meselesinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Böylece seçim şiddetinin Kenya'da yaşanan göç dalgalarında güçlü bir belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- “‘Violence for hire’ in Kenya poll”, The Guardian, 22 December 2002, <https://www.theguardian.com/world/2002/dec/22/jamesastill.theobserver> (Erişim Tarihi: 19.08.2022).
- “Kenyan women live in fear of election violence”, Mail and Guardian, 1 Aug 2017, <https://mg.co.za/article/2017-08-01-kenyan-women-live-in-fear-of-election-violence/> (Erişim Tarihi: 17.08.2022).
- “Parliament member challenging Kenyan President Moi”, CNN, 23 December 1997, <http://edition.cnn.com/WORLD/9712/23/kenya.politics/index.html> (Erişim Tarihi: 19.08.2022).
- “Violence from past Kenyan elections haunts victims”, Anadolu Agency, 01.07.2017, <https://www.aa.com.tr/en/africa/violence-from-past-kenyan-elections-haunts-victims/852044> (Erişim Tarihi: 17.08.2022).

- “Violence increases before Kenyans go to the poll”, CNN, December 28, 1997, <http://edition.cnn.com/WORLD/9712/28/kenya.elex/> (Erişim Tarihi: 19.08.2022).
- Adar, K. G. (2000) Assessing democratisation trends in Kenya: A post-mortem of the Moi regime, *Journal of Commonwealth & Comparative Politics*, 38(3), 103-130.
- Adeagbo, O. and Iyi, J. M. (2011). Post-Election Crisis in Kenya and Internally Displaced Persons: A Critical Appraisal, *Journal of Politics and Law*, 4(2), 174-179.
- Alihodžić, S. (2012). Electoral Violence Early Warning and Infrastructures for Peace. *Journal of Peacebuilding & Development*, 7(3), 54-69.
- Amnesty International. (2008). Amnesty International Report 2008 – the state of the world’s human rights, <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/001/2008/en/>
- Andreassen, B., Geisler, G. and Tostensen, A. (1993). A Hobbled Democracy. The Kenya General Elections 1992. Report- *Chr. Michelsen Institute*. https://open.cmi.no/cmi-xmlui/bitstream/handle/11250/2436021/R1993.5%20Bard.A%2c%20Gisela%20og%20Arne-07182007_4.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Article 19. (December 1998). Kenya: Post-election political violence, <https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/kenya-post-election-political-violence.pdf>
- Arusei, E. J, Ogowora, E. D ve Were, E. M. (2019). The Structural Context Contributing to 2007 Post- Election Violence in Uasin Gishu and Trans-Nzoia Counties, Kenya, *Journal of African Interdisciplinary Studies*. 3(4), 39-53.
- Bekoe, D. A. ve Burchard, S. M. (2017). The Contradictions of Pre-election Violence: The Effects of Violence on Voter Turnout in Sub-Saharan Africa, *African Studies Review*, 60 (2), 73-92.
- Bratton, M. (2008). Vote Buying and Violence in Nigerian Election Campaigns. *Electoral Studies*, 27 (4), 621–632.
- Burchard, S. M. (2015). *Electoral Violence in Sub-Saharan Africa: Causes and Consequences*, United States: Lynne Rienner Publishers.
- CIPEV. (2008). Report of the Commission of Inquiry Into Post Election Violence.

- Collier, P., Gutiérrez-Romero, R. ve Kimenyi, M. S. (2010). Democracy and Prosperity. In *Kenya Policies for Prosperity*, edited by Adam Christopher, Paul Collier, and Njuguna Ndung'u. Oxford: Oxford University Press.
- Davenport C., Moore W. ve Poe S. (2003). Sometimes You Just Have to Leave: Domestic Threats and Forced Migration, 1964-1989, *International Interactions*, 29 (1), 27-55.
- Dercon, S. ve Gutiérrez-Romero, R. (2012). Triggers and Characteristics of the 2007 Kenyan Electoral Violence, *World Development*, 40, 731-744.
- Elhawary, S. (2009) Post-election Kenya: Land, Displacement and the Search for 'Durable Solutions', *Review of African Political Economy*, 36:119, 130-137.
- Excellency, W. M. B. (2004). Democratization in Kenya — Some observations, *Whitehall Papers*, 62(1), 59-69.
- Fjelde, H, ve Höglund, K. (2016). Electoral Institutions and Electoral Violence in Sub-Saharan Africa, *British Journal of Political Science*, 46 (2), 297-320.
- Gençkaya, Ö. F. ve Dikmen, P. (2020). Election security in Turkey, *Orient*, 61, 41-52.
- Höglund, K. (2009). Electoral Violence in Conflict-Ridden Societies: Concepts, Causes, and Consequences, *Terrorism and Political Violence*, 21(3), 412-427.
- Höglund, K. ve Piyarathne, A. (2009). Paying the Price for Patronage: Electoral Violence in Sri Lanka, *Commonwealth & Comparative Politics*, 47, 287-307.
- Human Rights Watch (HRW), June 1997, Failing The Internally Displaced: The UNDP Displaced Persons Program in Kenya.
- International Organization for Migration, World Migration Report 2022, <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> (Erişim Tarihi: 27.06.2022).
- Kamungi, P. M. (2009) The politics of displacement in multiparty Kenya, *Journal of Contemporary African Studies*, 27: 3, 345-364.
- Kanyinga, K. (2014). Kenya: Democracy and Political Participation, Open Society Initiative for Eastern Africa and the Institute for Development Studies (IDS), University of Nairobi, Open Society Foundations, Nairobi, Kenya, March 2014. <https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/b24bc86e->

[9fa4-4771-980d-0888a7871e60/kenya-democracy-political-participation-20140514.pdf](#) (Erişim Tarihi: 27.06.2022).

- Laakso, L. (2007). Insights into electoral violence in Africa, In: Basedau, M. et al. (eds.). *Votes, money and violence: political parties and elections in Sub-Saharan Africa*, Nordiska Afrikainstitutet and Scottsville, University of KwaZulu-Natal Press, Uppsala, 224-252.
- Lindberg, S. I. (2004). The Democratic Qualities of Competitive Elections: Participation, Competition and Legitimacy in Africa, *Commonwealth & Comparative Politics*, 42(1), 61-105.
- Markussen, T., ve Mbavi, K. (2011). When Does Ethnic Diversity Lead to violence? Evidence from the 2007 Elections in Kenya, University of Copenhagen, CRD. https://www.economics.ku.dk/research/publications/wp/dp_2011/1119.pdf / (Erişim Tarihi: 27.06.2022).
- Moore, W. and Shellman, S. (2004). Fear of Persecution Forced Migration, 1952-1995, *Journal of Conflict Resolution*, 48, 723-745.
- Mwaura, C. N. (1997). Political Succession and Related Conflicts in Kenya, A paper prepared for the USAID Conference on Conflict Resolution in the Greater Horn of Africa held at Methodist Guest House, Nairobi, 27-28 March 1997.
- Njiru, R. (2018). Outsiders in their own nation: Electoral violence and politics of 'internal' displacement in Kenya, *Current Sociology*, 66(2), 226-240.
- Njogu, K. (2009). *Healing the Wound. Personal Narratives about the 2007 Post-Election Violence in Kenya*. Nairobi: Twaweza Communications.
- Ogundiya, I. S. ve Baba, T. K. (2005). Electoral Violence and the Prospect for Democratic Consolidation in Nigeria. In Onu, G. and Momoh, A. (eds) *Election and Democratic Consolidation in Nigeria*. Proceedings of the 23rd Annual Conference of Nigeria Political Science Association (NPSA), Lagos: A- triad Publishers.
- Okuku, J. A. (2003). Civil society and the democratisation processes in Kenya and Uganda: a comparative analysis of the contribution of the Church and NGOs, *Politikon*, 30(1), 51-63.
- Oyugi, W. O. (1997). Ethnicity In The Electoral Process: The 1992 General Elections in Kenya, *African Journal of Political Science / Revue Africaine de Science Politique*, 2(1), 41-69.

- Rapoport, D. C. ve Weinberg, L. (2007). Elections and violence, *Terrorism and Political Violence*, 12(3-4), 15-50.
- Roberts, M. J. (2009). Analysis of the 2007 Post-Election Violence in Kenya. http://ndpmetrics.com/papers/Kenya_Conflict_2007.pdf (Erişim Tarihi: 27.06.2022).
- Ruhe, C. (2021). How migration intentions change during periods of political instability and violence: Panel survey evidence from Kenya, *Migration Studies*, 9: 4, 1763–1788.
- Schmeidl, S. (1997). Exploring the Causes of Forced Migration: A Pooled Time-Series Analysis, 1971-1990, *Social Science Quarterly*, 78(2), 284–308.
- Shenga, C. ve Pereira, A. (2019). The Effect of Electoral Violence on Electoral Participation in Africa, *Cadernos de Estudos Africanos*, 38, 145-165.
- Söderström, J. (2018). Fear of Electoral Violence and its Impact on Political Knowledge in Sub-Saharan Africa, *Political Studies*, 66(4), 869–886.
- The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED). <https://acleddata.com/#/dashboard>
- UNHCR, Refugee Data Finder. <https://popstats.unhcr.org/refugee-statistics/download/>
- Union European. (2013). General Elections in Kenya, Election Observation Delegation, 2-6 March 2013. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/212634/Kenya-general-elections_4-March-2013_European-Parliament-report.pdf
- Union European. (2017). Election Observation Delegation to the General Elections in Kenya, 6-10 August 2017, https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/212567/Kenya-general-elections_8-August-2017_European_Parliament-report.pdf
- United Nations Development Program, Elections and Conflict Prevention: A Guide to Analysis, Planning and Programming, 2009, http://content-ext.undp.org/aplaws_publications/2431678/Elections-Conflict-Prevention.pdf (Erişim Tarihi: 27.06.2022).
- Weiner, M. (1996). Bad neighbors, bad neighborhoods - An inquiry into the causes of refugee flows, *International Security*, 21 (1), 5-42.

The Impact of Electoral Violence On Migration: The Case of Kenya

Extended Abstract

1. Introduction

Migration remains an important and global human security issue, as millions of people are displaced each year as a result of wars or conflicts. At this point, it becomes more necessary to answer the question of how violent electoral competition affects migration. This research is limited to Kenya, an African country where electoral violence is frequently experienced during democratization process. Thus, this research analyzes the effect of electoral violence on migration and explores whether electoral violence causes migration in Kenya. In addition to being based on secondary data obtained from books, journals and articles, the data of research institutions were also used in the process of obtaining numerical data on migration and violence. This study is a qualitative research example that emphasizes that electoral violence is one of the driving factors of migration in Kenya and thus reveals the relationship between electoral violence and migration.

2. Evaluation and Discussion

The essence of politics is the struggle for power. Those in power struggle to maintain their current positions, while the political opposition struggles to seize power. The stage where the competition between these two parties provides a concrete output is the elections. Both the rulers and the political opposition come face to face, and the voters decide who will rule in the next term. Thus, the rulers who will use the political power are determined by elections and a peaceful change of power is ensured. Elections also provide legitimacy to the winning part of that competition. However, elections do not always take place in a peaceful environment. The electoral rivalry between candidates who want to seize power is overshadowed by violence. This violence can occur at all stages of the electoral process, including pre-election, election day and post-election to affect the election process or its results. Electoral violence has become a widespread and important problem in sub-Saharan Africa, where the second wave of democratization has been experienced since the 1990s.

One of these countries is Kenya. After gaining its independence, a constitutional order was established in Kenya. The constitution envisaged a multi-part political system. Although many political parties were formed at that time, KANU (Kenya African National Union) and KADU (Kenya African Democratic Union) were the two leading political parties in Kenyan politics. However, Kenya's experience of multi-party political life did not last long and these two parties decided to merge in 1964. As of this year, the foundations of an ethnically based authoritarian regime were laid in Kenya. A political approach devoid of tolerance towards the opposition was adopted. In this process, although elections were held, various irregularities were experienced. With a constitutional amendment in 1982, Kenya was transformed into a one-party state. Corruption, irregularity and pressure on the opposition have caused the social opposition to raise its voice. In this period, domestic and foreign reactions to the legitimacy of the elections and the regime increased significantly. As a result of internal and external pressures, multi-party elections were held in Kenya again and the state loosened its control over the political arena. However, these steps could not prevent ethnic-based politics from getting involved in violence in Kenya. In the elections held since 1992, violence has become a prominent feature of the elections. Kenyans had to migrate in the face of violent deaths, violence against civilians, battles and riots.

3. Conclusion

Electoral violence has been a common feature of Kenyan elections since the resumption of multiparty politics in 1991. Pre-election, election day and post-election constitute the election periods in a country. However, since the data on Kenya is on an annual basis, making a clear distinction in terms of time periods was the most important difficulty encountered during the research. For this reason, in this study, instead of pre-election, election day and post-election distinction, the distinction between election year and post-election year is determined as research periods. Accordingly, considering the election year data, the most battles occurred in the 2007 elections, the most violence against civilians occurred in the 2013 elections, and the most riots occurred in the 2017 elections. When the election year data are examined, it has been determined that the 2013 elections were the most deadly and the most violent elections were experienced against civilians. When the post-election year data is taken into account, it is seen that the most deaths, violence against civilians, battles and riots were experienced in the 2007 elections. Considering the post-election period, the 2007 elections were found to be more severe than the other elections. Looking at the data of the 2013 and 2017 elections, it is seen that the steps taken to prevent the recurrence of violence in the 2007 elections are not sufficient. Violence continues to exist.

On the other hand, considering the election year data, the most asylum seekers emerged in the 2002 elections, and the most refugees and internally displaced persons emerged in the 2013 elections. However, regardless of the type of migrant, the most intense migration took place in the 2017 elections. In the post-election year data, the highest number of asylum seekers emerged in the 2002 elections, and the highest number of refugees and internally displaced persons emerged in the 2007 elections. Again, regardless of the type of migrant, the most intense migration was experienced in the 2017 elections, according to the post-election year data. The crisis that emerged in the 2007 elections continued its impact on Kenyan citizens for a long time. Because the number of displaced persons reached very serious extents between 2008 and 2012. Between these years, an average of 1,815,000 Kenyans were registered as IDPs. 87.38% of the total population immigrating between 1997-2020 migrated between these years. In this sense, the 2007 elections have a special place among other elections in terms of the potential to cause migration. In addition, although the migration wave caused by the 2007 election crisis lost its momentum in 2013, it started to increase again as of the 2017 elections. This situation reveals that immigration continues to exist as a problem in Kenya. As a result, as a result of the evaluations, it has been determined that a serious migration issue has arisen as a result of the violence experienced during the election periods in Kenya. Thus, it has been concluded that the electoral violence is a strong determinant in the migration waves in Kenya.